

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:
Kul-monostortéza 181. szám.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára önégyedre 3 ft. o. d.
Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. d. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
A nyilvántartási czikk sora után 30 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:
Központosa, STEIN J. könyvkereskedése.

Pest, ápril 22.

(D.) Azt hiszem, hogy az erdélyi részeken is nagy figyelmet gerjesztett a felsőház legutóbbi vitaközlése.

Kitűnt belőle, hogy igen sokan vannak ott, a kik a parlamentarismuskat nem barátai, s a kik a ministeri felelősséget úgy szeretnék nálunk is alkalmazni, a mint van ez az oroszoknál, a hol van ugyan ministerium, de ez csak is a minden politikai, vallásos s hadi hatalmat egyedül autocrata kezeiben központosító czárnak felelős.

Igen szépen megjárók mi a ministerialis formával, ha a helyett, hogy az által nemzeti szabadságunkat biztosítanók, a kormányt adnánk oly hatalmat, a minővel dicasterialis kormányaink sem bírtak, miután az Ulászló törvénye szerint a magyar tanácsosok életükkel voltak felelősek az országgyűlésnek azon tanácsaikra nézve, melyekkel a fejedelmek hatalmát gyakoroltatták.

A mi alkotmányunkban nem most született a parlamentaris felelősség eszméje; az meg volt ott Szent István király végrendelete óta, csak hogy azon populus, mely a közvélemény jogát eddig bírta, most meg lőn tiszszerezve a jogegyenlőség kimondása után.

Az országgyűlésnek joga volt kérdőre vonni a dicasterialis kormányt, s éppen úgy joga van kérdőre vonni a felelős ministeriumot, ezen kérdőre vonás joga a parlamentarizis jog, s e jogot hazánk nem 1848-ban vitta ki.

Annál különösebbnek tűnt fel előttem, hogy a felsőház igen sok szónoka, ki meleg ragaszkodását fejezte ki az alkotmányunk irányában, annak legényegesebb jogáról, azon parlamentarizis jogról, mely szerint a király tanácsosait — bármi néven neveztesse — azok — kérdőre vonhassa, s e szerint a kormány éppen nem csak fölfel, de sokkal inkább — és irott törvények alapján — a népnek mindig felelős volt.

A mi reform-kérdésünk éppen nem a felelősség eszméje, hanem a kormány formája körül forog. A kormányfelelősség mindig létezett, s ezt annyival kevésbé adhatjuk fel most, midőn a dicasterialis kormányt a ministerialis váltotta fel, melynek pedig éppen alkotmányos criteriuma a felelősség, mert nem felelős minisztereket csak az absolut hatalmu uralkodók tartanak, minők a török szultán, a muszka czár, s a francia császár.

Alkalmam lévén a főrendi ház tanácskozását hallani, kinzóan hatott idegimre egy néhány magyar urnak rettenetes rossz magyar kiejtése, Istenemre! csodálatos, hogy irodalmunk mostani fejlettségében lehet ekkora ignorancia, oly nyelv irányában, melyet egy koronás uralkodónak pár év alatt elsajátítani képes vala. E jelenség megmagyarázta nekem irodalmunk újabbkori pangásának okát. Nehéz évek kizsákmányolták azon közép vagyonu osztályt, mely a nemzeti irodalomproductionak forgalmára áldozni meg nem szűnt, s azok, a kik ma is áldozni vagy is nem annyiban áldozni, mint saját nemzeti miveltségük s anyanyelvük iránti kötelességet teljesíteni képesek lehetnének — egy mással francziául, némétül, angolul társalognak, — mert ez nekik jobban megy. Huszonhét év óta járom Erdélyben a középületeket, s országgyűléseket, de ily idegen légkört az anyanyelv terén soha sem fűdöztem fel.

Annnyal kedvesebben hatott rám egy Szögyényi, Széchen, Sennyey, Vay stb. nek valóban emelkedett szónoklata, úgy az eszmék tömörségében, mint a kifejezés s szóejtés tisztaságában. Habár az eszméket, s talán még inkább az azokból vont következtetéseket, nem oszthatom, de mélyen s megindítólag hatott reám a szónoklat varázsa, melyet egy néhány nagy tehetségűntől itten hallottam.

Történt azonban kiválólag két nagy nyilatkozat, a melyet felednünk nem lehet. Egyik a ház elnökéé, melyben midőn kifejezte van az, hogy a kormány a ministerialis forma ellen nem küzd, egyszersmind reménygerjesztőleg constatirozva van, hogy a birodalom két részének kormányfőit egy mással összeütközésben nem állanak. Ugy

látom ebből, s a felsőház kormányhoz huzóbb részének nyilatkozataiból, hogy a nemzet és kormány közti kérdés nem maga a ministerium, mert ennek nélkülözhetlenségéről a kormány is tisztában látszik lenni; hanem az, hogy ezen ministerium ne most a priori neveztesse ki, hanem csak majd akkor, midőn az uralkodó ház elég garanciát lát a képviselőház törvényjavaslatában arra nézve, hogy hatalmi állása a népszabadsággal összeütközésbe nem jöved.

Természetes mi azt hisszük, hogy e garancia eléggé meg van alkotmányunkban s szerződéseinkben, minők a pragmática sanctio s leopoldi oklevél, azonban a szemek sem egészen hasonló, s nem minden tárgyat egészen egyaránt fognak fel. Kérdésen kívül a magyar haza mostani nemzedéke sem mehet túl a garanciák azon határain, melyeket úgy a koronának, mint nekie alaptörvényei biztosítottak.

A másik, s reánk erdélyiekre nézve, honnan a Schmerling ur rendszerének iszapjába igen sokan bele hullottak, kiváló fontosságu nyilatkozat a gróf Széchené, melyben nyíltan és pedig az uralkodó Főlség engedelmével leleplezte azon titkot, hogy a februári patens, melynek germanisáló irányát az exminister annyiszor fedezte az uralkodói akarat nimbuszával, ő Felsőge tetszését már születésekor sem bírta, a mennyiben az a magyar alkotmányjogba ütközött.

E nyilatkozatnak több becsi lap adott igen ferde magyarázatot, pedig ez igen örvendetes nyilatkozat, s megfelel azon elvnek, hogy az uralkodó maga uralkodik, de kormánya által kormányoz.

Az angol alkotmány történetében akár hányszor látjuk, hogy az uralkodó ellenvéleményben volt kormányával, oly kormánnyal is, a mely nem a parlament többségéből, hanem nagyrészen uralkodói erőszak által alkotottat, mindamellett az uralkodó engedett a kormány többségének, míg a viszonyok oda segíték, hogy az állam érdekeinek zavarása nélkül kormányát megváltoztatta.

Schmerling a németek előtt a népszerűség és szabadelvűség hírében állott, ő nem mint az erőhatalom, hanem mint a közvélemény embere hivatott a korona legfőbb szolgálatára, magát par excellence alkotmány-ministernek is neveztetgette, s habár ő maga is s proselitási rendszerének megpróbáltatása napjaiban a fejedelmi hatalommal szeretett takaróztatni; im itt a bebizonyított tény, hogy a hatalom a rendszer születésére nézve teivel nem folyt be, csak engedett, mint alkotmányyszerűen uralkodni óhajító hatalom a kormánynak, melyet a többség kormánynak vélt, mignem végre mindenki előtt bebizonyult, hogy az egy oly kisebbség kormánya, mely saját bureaucraticus hatalmának adófizetőjévé tevén a népeket, ezeket vagyonaiból kifizette, s mindamellett megvesztegető kísérleteit a birodalmat csak mélyebben elmeríté az eladósodás örvényébe.

Mig a mostani kormány, habár az uralkodó személyes meggyőződéséhez közelebb áll, élő szóval hirdeti, hogy a kormánytényekért a felelősség őt illeti, s az uralkodó személye felül áll a bevonhatóságon; addig a Schmerling kormánya habár nem az uralkodó tanácsain járt, az uralkodó tekintélyéből akart magának erőt s mindenhatóságot kölcsönözni; ezen álarcz, mely a februári eszméket kisebb nagyobb mértékben mostanig takarta, most le van tépve. Kimondattott, hogy a februári eszméknek, melyek a magyar királyságot minden alkotmányából kiforgatni akarták, az uralkodó nem volt osztályosa; és e nyilváníás egyenes feleletül szolgálhat Schmerling ur erdélyi híveinek, kik az ő jogtörő experimentatioiból magoknak gradust ad Parnassum készítettek, s ma is, a mint legutóbb a szász egyetem representatiojából láthatjuk, az uralkodói név tekintélyével kívánják életre galvanisálni azon eszméket, melyek ottan mint a februári patens dudva-hajtásai, ama rendszer naplementével hervadásnak indultak.

Most tudjuk mit érnek ezen a trónra ismételt hivatkozások, mi volt Schmerlingnek s rendszerének solidaritása a trónnal? Most világosan értjük a szeptemberi manifestum genesisét, s egy okkal több van abban, hogy

a kormány jobb szándokaiban reméljünk, miután egy igazságosabb és közvéleményszerűbb kormányzati rendszer behozatalának s illetőleg visszahelyezésének óhajítása, magából a koronából ered.

A valódi szász közvéleményről.

Brassó, ápril 12.

Alig van nemzet a magyar szent korona területén, mely valaha szebb kiváltságoknak lett volna birtokában, mint a testvér szász nemzet, s mégis éppen ezen nemzet vala az, mely ősi alkotmányát nevéstéges fictioknak nem csak feloldoztatni hagyta, hanem egyszersmind oly álláspont felé engedte magát önző s rossz lelki befolyások által gravitálni, mely eljárását minden igaz honfi csak elkarhóztatni tud, de tödvőnek vagy czélirányosnak a közügy érdekében soha sem ismerhet el.

A szász nemzet tartós boldogsága s fenmaradásának biztos garanciáját csupán a törvényesség rayonjában találhatja fel, de sohasem a rabulistica esalfa elméletében, annál kevésbé pedig oly phantastikus illúsiókban, melyek őt a valódi cél helyett előbb-utóbb a megsemmisülés örvényébe sodornák, mint számtalan más s nálánál még hatalmasabb, de védtelen népeket, miket a szomszéd tulnyomó elemek terrorisáló szenvedélye irtalom nélkül absorbált.

Némely obscurus fajta atyafiak a magyar nemzetet is ilyennek, szeretnék bélyegezni, de ezen vád csak mint téves és hamis ráfogás állhat meg, mely a magyar nemzet méltóságát merőben compromittálná.

Valjon hová és mivé lett volna a szász nemzet, eme kis german töredék, az annyi sok vihar és vészteljes napokat kisenvedett haza földjén, ha — hogy többet ne említsünk — második András király szabadság levele, a leopoldi diploma, ugy szintén az 1791-diki törvények nem biztosították volna számára azon szilárd védalat, melynek határain belül mi oka sem vala tartani attól, hogy veszélyezve lássa létét, sőt az 1848-diki törvények is elég féyes tanbizonyoságot tevének a magyar törvényhozás mindig méltányos és igazságos szelleméről.

És valjon — ha szabad kérdeznünk — kitől kapá a szász nemzet ezen szép kiváltságait, nem-e a magyar királytól a magyar nemzet által? Ha nemzetünkre méltán rá illenék azon vád, mintha ő is épp úgy szomjuhoznék a terrorisálás kábitó itala után, mint például a német centralisátorok kiszáradt torka, akkor bizonyosan soha se jutott volna a szász nemzet oly dicső alkotmánynak birtokába, mint a milyennek 48-ig tényleg birtokában vala, mert akkor a magyar nemzet csupán a maga malmára örült volna, s a szász nemzetnek mit sem jutott. Egy nemzet, mely ősi alkotmányáért „él, halni” tud, tiszteltesen s becsületben tudja tartani más nemzetnek is alkotmányát.

Igen, a szász nemzet csak akkor volt igazán boldog, mikor a magyar törvényhozás védpaizsa alatt állott. Maga magát saját kebeli törvények által igazgathatta s kormányozhatta, ment levén belügyeire nézt minden idegen befolyástól; legfőbb ítélőbirája a szebeni gróf volt s csak is oly ügyekben vala a király, melyeket a comes el nem intézhetett; a király a fundus reginson nemeseeknek nem ajándékozhatott fekvő javakat (villam vel praedium) s ha ezt meg is tette volna, a nemzet opponálhatott. A szebeni gróf csak köztük lakó tiszteteket tehetett nemzeti hivatalokra s ezen felül a nemzet más országos hivatalokra is competens vala; papjait a nép szabadon választathá s nemzeti nyelvet (a német nyelvet) szabadon használhatta s gyakorlhatta a törvényszékek és hatóságoknál ugy, mint bármely köz- vagy magán intézetekben. Felülés idején pedig a magyar és székely nemzet a baza védelme s javáért ezredenként küzdött s ezredenként áztatta meg a harcmezők talaját, míg el lenben a szász nemzet, ha 500 gyalogossal s 48 lovassal járult a honi sereg szaporításához, eleget tevé honfiai kötelességének, mert többet kiállítani nem tartozott, s ezt is csak „in defensionem patriae” vala köteles tenni.

Hogy mily nagy horderővel s jelentőséggel bírt a magyar törvényhozás a szász nemzet hatszázados létele felett, bővebben illusztrálni nem akarunk, nem akarjuk pedig azért, mert ezt a szász urak épp oly jól tudják, mint mi, s éppen ezért jólelkűleg nem tagadják el azt, hogy a szász nemzetnek, ha nem bírt volna oly alkotmánnyal, mint a milyennel bírt, ma csak emléket lehetne feltálni a történelem lapjain.

Mert tény, hogy mióta a szászok ősi alkot-

mányukat pusztán játékszer gyanánt kezdk tekinteni s azt mint holmi kecske szőret nagylelkűen nyirbáltatni engedik hivatalan s önző individuumok által, azóta a szász nemzet minden tekintetben fogyni, gyengülni s erőtlennülni kezd. Az egykor 3—400,000 lelket számító szász nemzet, ma alig számít 170,000-et, s az egykor oly „sérthetetlen” királyi föld, ma csak kopott vázát viseli hajdani sérthetlenségének, hát aztán meg hová lett az a hatalmas intollerantia, mely a nem szász ajku honfiakkal szemben oly dacosan tudá viselni magát a szászok kulcsos városaiban hosszú időtön keresztül!

Minden alkotmányos nemzetnek legdrágább kincsé alkotmánya, mert e nélkül nincs valódi létele, e nélkül csak teng, s az a nemzet, mely ezen drága kincsét csak úgy ne: „mir nichts, dir nichts”, mint feleségét a török, alkuba bocsájtani képes, az a nemzet önmaga alatt vágja alá a fát. Valjon belőlünk mi lett volna, ha ezredéves alkotmányunkat Rudolf, Lipót s József császárai idejében történt germanisáló s terrorisáló experimentatiók ellenében fentartani s megvédeni nem bírtuk volna? Minden szepet, dicsőt, mit egy nemzet öseitől örökölt, fentartani, megvédeni szent kötelessége, s ha ezt nem teszi, akkor haláladatlan lesz, miért megérdemli, hogy őseinek átká az elporlott sírokból felszállva, fejére szálljon.

Távol legyen tőlünk az a gondolat, mintha mi az egész szász nemzetet akarnók vádolni s az egész szász nemzet felett pálcát törni szeretnénk azért, mivel nem volt mindig hű s rendtűlen ősi alkotmányához s azért, mivel számtalanszor oly politikát követett, melytől minden jobb érzelmű honfinak visszarettennie kellett. Isten menten! — az aranyat salakjától örökké meg tudtuk különböztetni. Mi az igazság és méltányosság érzetét követve, beismerjük s benső örömmel üdvözljük a szász nemzet azon részét, még pedig nagyobb részét, mely épp úgy szíven hordja a haza boldogságát, mint bármelyik igaz magyar, s épp oly tiszta honfiai s önzéstelen hűvel törekszik a történelmi jog, legitimitás s jogfolytonosság rehabilitatioja után, mint bár ki más, ki hazája jobb jövőjét csupán ily feltételektől teszi s teheti függővé, és esküdt ellensége a verwirkt politika grotesk elméletének.

De van a szász nemzetnek egy más fajtája is! A bürokraták brillianter metamorphirozott clubja még mai napság is avval szereti magát ámitatni, hogy „nil mortalius arduum est”, s régi dicsősegtük nem fog soká kénai az éji homályban, a mikor on aztán ismét az „alle Vier-ét” einspannolhassák a „Rechtsverdreheret” dücögös szekerébe.

Hin ábránd és csalfa remény, meddig üződ gonosz játékidat?!

Azon nevezetes „geni steichokat”, miket ezen clubisták a lefolyt keserves 17 év alatt elküvettek, hosszadalmas és fölösleges volna egész teljében elősorolni, mert, hogy mily könnyelműen áldozák fel 1850-ben a szász nemzetnek szép „alte Recht-ét”, hogy mikép lettek Bachisták a centralisatio anyagi eszméjéért, és ezen ephemer kormány megbukása után mily epedő vágygyal siestének Schmerling pseudo constitutiojának szárnyai alá, mint a csirkék koldós anyjuk alá, azt mindenki igen jól tudja, mert keserűen tapasztalta.

De hála az égnek, a szeptember 20-diki manifestum a legitim jogok méltánylását tűzte ki lobogójára, s nem csak az uralkodó Felsőge és a magyar nemzet közt kelté föl a bizalmat, hanem egyszersmind biztos kilátást nyújt a kiegyezkedés néhez munkájának tödvös s óhajtott eredményére.

Tehát addig is, míg Pestre összegyűlt honatyáink a kiegyezkedés nehéz megoldásában fáradoznak, a szász nemzet lelkében is kemény gyökeret verjen, hogy a lefolyt 17 év alatt rossz indulat emberek által széthintett konkolyát a nemzeti bizalmatlanságnak s gyűlöletnek, valahára a régi testvériség s a valódi szeretet összefűző kapcsa váltassa fel s különösen pedig azért, hogy végre valahára megérthessük egymást és ne nézzünk mindig farkas szemmel egymásra, hisz mindnyájan egy hazának élvezzük áldásait.

Ha nemzeti életünk ezredéves folyama alatt nem lettünk volna egyebek, embervadászók, embergyűlölők s emberfalóknak, akkor soha sem lett volna okunk alkalmat szolgáltatni kifakadásokra, de minthogy ilyenek soha sem valánk, sőt testvéremizeteinkkel örökké többlet tevünk, mint a mennyit testvér testvérral tehet; azt hisszük, hogy kifakadásokat soha sem tettünk akkor, mikor az igazat mondottuk meg, s attól pedig, hogy valaki az igaz-

ságért fejünkbe töri be, soha sem fogunk tartani, még kevésbé olyantól, ki az igazság szent szavára kigyót békát kiált, mint ezt a többek között a „H. Ztg.” egyik struplis vitéze tevő, ki Halmágyi Sándor urat a szászokhoz intézett tiszta és őszinte szavaiért, „Sachsenfresser”-nek nevezi nagy bölcsen.

Bizony, bizony ideje volna már, hogy a valódi hazafiság érzete s a józan okosság sugallata mindazoknak átjárja lelkét, kik a különben derék s igaz honfiai érzelmekkel telt szász nemzet politikai öntudata felett veszekélyt pressiót üztek! A szász nemzet — nagyon csekély számot kivéve — épp oly undorral tekint a lefolyt 17 év keserves manipulációira vissza, mint a mily várva várja a rozslú sáfárkodó tútor kez alóli kibontakozását.

Igen, itt az idő, hogy a valódi független szász párt kibontakozzék a jogeljárás szász veszélyes sorompói közül s őseinek példája szerint a cselekvés és hatás mezejére lépjen hazája s nemzete érdekében. S hogy a cselekvés és hatás nem leendő eredmény nélkül, annál inkább hiszünk, mert a nép megérté már, hogy: „bányát ütött az óra?” s hogy az „Irriger Einfluss” gyengülne éri fulánkját.

Világosság kell a népnek, hogy tisztán láthasson, s ha tisztán láthat s lelkes vezetői vannak, akkor ne félünk ők soha.

Török Károly.

A pesti országgyűlés.

A főrendek ülése apr. 24-én.

Az utóbbi három napi ülések jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítetik. Tóth Vilmos bemutatja a főrendek elnökének a képviselőház elnöke és jegyzőjének aláírásával hitelesített feliratot, a képviselőház azon határozatával, mely által a főrendek értesítették, hogy a képviselőház alelnökét gróf Andrassy Gyulát bízta meg a feliratnak a Felsőház elnöke terjesztésére.

Ezen határozat és felirat felolvasása után az elnök és b. Vay jegyző által aláírva bepecsételtetik.

A főrendek elnök báró Sennyeyt kéri fel, hogy a képviselőház küldöttjéhez csatlakozva együtt tegyék le a trón zsámolyához az országban e felirattal foglalt óhaját.

Más tárgy nem lévén, az ülés, melyben alig 50 tag volt jelen, eloszlott.

A magyar-horvát küldöttség első rendes ülésében tartott üdvözlő beszédek.

Gróf Majláth Antal ő. exca, mint elnök, következő szavakkal nyitotta meg ápril 21-én az első rendes ülést:

„Örömteljes érzéssel üdvözlöljük körünkben Horvát, Tót és Dalmáciai küldöttöket, mely országok majd nyolcz század folyamán alatt a polgári alkotmány javaiban minden jó és rossz időkben osztályosaink valának. Engedjék Horvátország tisztelt követel remélnünk, hogy velünk vállaltatva, minden iparkodásainkat, fáradozásainkat oda fogják irányozni, miképpen a fenforgó kérdések a régen fennálló kapocs szilárdítására s így mindkét ország jólétének öregbítésére oldásának meg.”

Mire a horvát küldöttség feje, Strossmayer püspök ő nagyméltósága a következő beszédet mondá:

„Uram! Van szerencsém bemutatni önöknek a horvát küldöttséget, mely országgyűléstünk által azzal bízott meg, hogy a háromegykirályság (Dalmátia, Horvát és Tótország) és Magyarország között, a horvát és a dicsőséggel koronázott, lovagias magyar nemzet között mind a két rész érdekében egyetértést és teljes megállapodást hozzon létre és valósítson. Hígyjék el, uraim, hogy mi szívtünkben mindnyájan mélyen éreztük ama feladatok nagy fontosságát, melyek megoldása reánk bízott, s teljes öntudatában vagyunk azon felelősségnek, melyet Isten és nemzetünk előtt magunkra vállaltunk. És mi minden szavunkat, minden lépésünket eme magas feladat és nagy felelősséghez fogjuk egész komolysággal alkalmazni, hogy az egyetértés, barátság és megállapodás szent célja, a két nemzet legélelőbb kívánságával megegyezően, teljesen előressék. — Egyidejűleg fogadják, uraim, mindnyájunk részéről irányukban mély tiszteletünk és teljes bizalmunk kifejezését. — Mi nagyra becsüljük azon bátorságot, melylyel a magyar nemzet állami életének alaperősségeit mindenkor védelmezte és mai nap is védelmezi; nagyra becsüljük a törvényes és alkotmányos szabadság iránti ama szeretetet, melyért a magyar nemzet mindenkor résen állott és jelenleg is oly példászerűtlen résen áll. Szívtünkben örövendünk az állami és műveltségi élet ama számos föltételeinek, melyeket itt Pesten Magyarország szívében, mint a magyar nemzet nemes törekvése és szorgalmának mindmennyi élő tanúi és gyümölcsei, föltalálunk. Mindezeket nagyra becsüljük a magyar nemzetnél, minthogy mi magunk is bátor buzgalommal lépünk fel a törvény mellett, jól tudván, hogy valamely államban csak az lehet állandó és előnyös, mi a törvény és törvényesség szilárd

alapján nyugszik, míg minden más mlandó és hátrányos.

Uram! Előttünk is drága az alkotmányos szabadság, mert az volt már régtől fogva a mi hit társunk és paizsunk a nyilvános életben, miért is ilyenképpen testünkbe és vérünkbe lőn. Mi is, uraim, ámbr nem éppen számos és minden viszonyok kedvezőtlen ségével küzdő nép vagyunk, akarunk egész erejével keressük és lehetőleg valóitjuk egy szebb állami és szellemi erkölcsi élet előföltételeit, hogy így képesek legyünk szerencsésen megoldani azon magas feladatot, melyet az isteni gondviselés reánk bízott.

Az igazsággal megegyezőleg, ki kell még jelenemem, uraim, hogy azon körülírás, miszerint a magyar országgyűlés felső- és alsóházának választása az önké kitűnő személyiségeire esett, a horvát nemzetben új rokonszenvet keltett. Magyarország épp eme választása által kimutatta, mily fontoságot tulajdonít a kölcsönös megállapodás művészetének. Ezen választás megszilárdította Horvátországban azon reményt, hogy az egyetértés, szeretet és megállapodás szent műve bölcsességükben, tudományosságukban és készségükben az áldás és siker biztos kezességére fog találni.

Azon ökmány, melyet ezenel szerencsém van az asztalra letenni, meghitelesítő iratunk, melyből láthatják, kik vagyunk és mi teendőnk van az önké körében. Még csak az van hátra, hogy önmagamat, nemkülönben tisztelt társaimat, Horvátország képviselőit, igazságosságukba, — minthogy pedig jelenleg itt Magyarországon egyszersmind önké vendégei is vagyunk, magunkat kitűnő jóakarutuk és barátságukba is ajánljam.

Végül még egy szót. Minthogy én, ki szerencsés valék közepettük szót emelni, egyszersmind pap is vagyok, engedjék meg, hogy munkálkodásunkat mindjárt kezdetben Annak ajánljam, ki természet- és lényegénél fogva megáldja azon szándékokat és törekvéseket, melyek oda irányozvák, hogy a szeretetet és egyetértést az emberek között helyreállítsák és megszilárdítsák. Aldja még az Isten munkálkodásunkat! Éljen a magyar nemzet! Vajha örökké fennmaradna a béke és egyetértés a horvát és magyar nemzet között.

B. Vay Miklós beszéde

(a főrendi ház ápril 17-i ülésében)

Méltóságos főrendek! El fogja bizonyára mindenki ismerni, hogy nem kis és illetőleg hálátlan feladat jutott azon szónoknak, ki a tárgyalások azon stadiumában kénytelen szót emelni, midőn meg van előre a fölő győződve, hogy a kapacitásoknak lehetősége nincs többé hatalmában, és midőn annyi jeles szónokok után tartania kell tőle, hogy ismétlésekkel lézen hallgatóit untatandó. Ha tehát mindemellett is felszólalok, teszem azt a mélt. főrendek s magam iránti azon kötelességből, hogy csekély, de őszinte véleményem ne maradjon titokban e mélyen tisztelt ház előtt; noha nem lesz talán szerénytelenség, ha azt reményem — s pedig nem inkább a tréfa szinét viselve magán — mint az előttem szólott igen érdemes főispánja Mosonyi vármegyének tevő, hanem fájdalom, komolyan hivatozva én is ősz hajam és szakállamra, (zajos derűtlenség) ha mondom, reményleni merem, miszerint gondolkodásom módja, nagyjában legalább, tudva lehet azok előtt, kik a politika terén igénytelen, de hosszas működésemet némi figyelemre méltatták! Nevezetesen maga ez országgyűlés is gazdag reám nézve visszaemlékezésekben, s minthogy eddigél is számos sajtósági pillanatokat mutathatok fel azokból. Így például, midőn a trónbeszédet, s ez alkalommal azon két férfit pillantam meg magam mellett, kikkel együtt ültek 1860-ban a trón közelében, mint Uram, Királyom főkancléllárja, önkéntlenül azon gondolatra jövék, hogy ha a mondott időben mi mertünk volna egy ilyet proponálni az akkori ministereknek, azok engem kétségeltlenül másodizben is Terézvár, vagy miudharmunkat Döbling számára candidáltak volna!

De menjünk tovább. Midőn Felsőház urunknak az éppen érintett trónbeszédére, melyet, mint mondám, 5 évek előtt a lehetetlenségek sorába tartozónak tekintettünk volna, a fömél. rendek felirattal egy deputatio által felküldöttük, én nekem is szabadságomban lett volna ahhoz csatlakozni, és nem tagadom, késztűben is voltam már felmenni Budára; de tudja a jó Isten, hogy, hogy nem, ismét a kalendariumba tekinttem, s akkor jutott eszembe, hogy hiszen: éppen ötödik évfordulata van ma azon napnak, melyen a febr. 26-diki patens aláírását oly nyakasan megtagadtam; így tehát szépen benn maradtam, nehogy tündetésnek lássék azon alkalommal megjelenésem, mely oly fényesen hagyá helyben érintett semleges maganviselését. Ezt korántsem valami dicsekvésből vagy fitogtatásból említem fel, hanem csak azért, hogy megmutassam, mily különös szeszélye van gyakran a sorsnak. Igen, 5 évvel ezelőtt kancléllár-társammal magam egyedül voltam Urunk Királyunk tanácsában, a ki azt mondotta, hogy az egész 26-diki februári patens — lehetetlen; hogy e mű egy holtan született gyermek, mely nem fog soha sikerülni; és csakugyan bebizonyult, hogy ez alkotmány tarthatlannak mutatkozott, s hogy ez nem kellett senkinek; nem áll ugyanis az, mit ma itt felemlí-

tani hallottam, mintha annak bukását Lajthán tul valami rémségesen és általában siratták volna a népek!

Hanem még ezzel nincs befejezve a dolog; midőn a képviselőház előttünk fekvő feliratában azokat olvasom, melyek a jogfolytonosságról, a fejedelmek esküjéről, a magyar felelős kormányról mondatnak, agyremként jelenik meg szemem előtt azon, a német kormány férfiak által készített leirat, melyet a miénknek, t. i. annak, melyet mi (3) magyar tanácsosok akartunk az országgyűléshez leküldeni, elvetése után szándékozának reánk octorálni, s nevezetesen az én aláírással ellátva, kedveskedni azzal az 1861-diki országgyűlésnek! S figyelve annak tartalmára, éppen oly természetesen tartom, ha a mondott 3 pontra nézve a képviselők akként nyilatkoztak, mint azt tevők; valamint a ki tudja, hogy későbbek valánk odahagyni hivatalainkat, mintsem ily alkotmányellenes iratot elfogadni, nem fog bennem kételkedni, hogy az éppen felemlített nézve mi is egyetértünk a képviselőházzal. Nevezetesen, ha a független, tisztán csak magyarokból álló kormány szükségére mellett oly lelki meggyőződéssel szólalt fel előttem Szűgyényi ő. excellenciája, bizonyára ő is azon sanyaru tapasztalásra emlékezett vissza, melynek én is részese valék kancléllárságom rövid ideje alatt; igen, el merem saját meggyőződésem után mondani, hogy Magyarország belkormányát, beligazgatását magyarnál egyéb nem viselheti.

De azon időben, melyről most emlékezem, nem csak a német ministerium volt a magyarnak ellensége! Felsőház Asszonyunk, egyes jó királyi messze távolban időzött, de gyakran ballatozott akkor is már azon részvét, melylyel irányunkban viseltetett; mi könyörgünk egészége visszanyerésért, életéért — s meghallgatta az ég, meg a magyarok Istene, s a mit akkor csak sejtünk, időjártaival áldott nagymérvű valóvá változott. — Ez így nagy szó, a mit mondom, hanem úgy van, hogy rajta kívül, Felsőház Urunkat, Királyunkat kivéve, Lajthán tul nem vala a magyarnak egyetlen igaz, őszinte, onzéstelen barátja! Nem senki, a kitől bármi jót is remélhetünk volna!

Ezt én már akkor mondám, állítam, midőn rövid ideig, mint szükség emberét kancléllárnak hívtak, s a ki az időben hallá ezt tőlem, gondolhatta magában, ez udvaronc, ennek így kell beszélnie — il est payé pour cela! Hanem — s itt megint szerencsés lehetek élő tanura hivatozni, az itt mellettem ülő akkori erdélyi kancléllára — hogy azon órában, midőn lemondék kancléllárságomról, illetőleg, midőn abból kitétettem s elbucuszék Felsőház Uramtól — de csak is tőle magától — a mikor tehát talán egy kis okom lehetett volna némi keserűségre, azon pillanatban is azt nyilvánítottam előtte, meglátta mindenki, hogy nincs ember, nincs senki, csak Felsőház Urunk egyedül, ki képes leendő honunkban ismét visszaállítani alkotmányunkat, képes leendő a lehetőség kielégíteni a nemzetet. Ezt prédikáltam azóta folyvást, és végre is igazolák az események, a mit kezdettől fogva mondek!

Más körülmények között ennnyit említvén a Felsőház szentesítését, attól kellene tartanom, hogy az elnökség végre még rendre utasítand, de e perczben nem félek attól, mert nem tehetek másként! Nem beszélhetek egy különben a király személyétől megkülönböztetendő kormányról, mikor arról van szó, hogy ki zuzta szét a centralizált bürocratiának az összes monarchia nyakára nehezedett jármát! Mert e kormány akkor a bürocratia volt, bürocratia pedig soha még öngyilkossá nem vált; megtörheté ezt egyszer az energikus II. József, meg forradalmak, mint 1848-ban, meg most dicsőségesen uralkodó királyunk erélye s bölcsesége. Remélem tehát, hogy excellenciád nem fog még akkor is rendre utasítani, ha e témát egy kisze tovább fűzöm: nem újság, hogy voltak Magyarországon számos vallásomozgalmak, melyek honunkra, annak belállapotára, kifejlődésére, törvényére, néha sorsára nagy befolyást gyakoroltak; ilyen vallásomozgalom volt az, melynek kevés évek előtt tanui voltunk, s melyről legyen szabad pár szóval megemlékeznem. Azon időre esett az, midőn tartalék nélkül kimondták a Bécsben urunk trónja körül székelő hatalmasak: hogy Magyarország többé nincs! hogy annak jövőre legfőbb geographiai bevezete maradhat fenn, s az alkotmányos élet el volt országzerzte fojtva, s a zsinóros, zöld, szűk nadrágon kívül ki igyekeztek utolsó emléket is törlni annak, hogy valami afféle, mit Magyarországának neveztek, létezett valaha. Azonban e sivatag közepén fennmaradt még egy kis oáz, és ez a protestans magyar autonóm egyház volt; midőn, mint már mondám, ki volt színlég gyökere tépve ezer éves alkotmányunk előtájának: ez még él, működött, övta, védte magát! Természetes volt azonban, hogy ez utolsó maradványnak is nekiróhantak elleneink; tevők is azt képzelhetők legnagyobb elszántsággal s megkísértve minden eszközt, melyek hatalmukban voltak, és én akkor láttam még igazam, mi az a centralizált bürocratia, mely csakugyan ezerszer inkább fosztja meg a királyt szabad működésétől, mint akármely más kormányforma. Készsége voltunk esve. Lehetetlen volt rendes úton a fejedelmhez eljutni; de miután ez egyeseknek mégis végre sikerült, lelkiismeretün-

kön, de főleg ismét Felsőház Urunk orélyén s bölcsességén megtört a kárhozatos kíséret, s egy tollvonással megsemmisített ő Felsőház mindent, mit a ministerium nevében végrehajtott: s midőn ezt tette, egyszersmind meghagyta esemetjét azon alkotmányosságának, melynek ismétli visszaállítását után sóvárgott a nemzet. Hogy mindezen események mennyi befolyással voltak a dolgok későbbi fordulatára és jelenlegi állására, ezt már nem mi, hanem majd a historia fogja megítélni. (Helyeslés.)

Méltóságos főrendek! Talán ezen sokszoros tapasztalataim okozták, hogy midőn én a legutolsó rescriptumot is olvastam, nem tudtam azon elfogultságból egészen kibontakozni, hogy a jelen pillanatban még ezen átmenti epochában nem lehet oly szigorúan elválasztani a Fejedelemtől annak kormányát, s azért Istenért se mondjuk, hogy e rescriptum által megváltozott a situatio. Én meg vagyok győződve, hogy a helyzet nem változott, és én ezuttal követni kívánom gróf Cziráky ő. excellenciája által emlékeiben is tisztelt néhai edes atyjának azon tanácsát, mely szerint ajánlá, hogy bármi rescriptumból is mindig kell személni azt, a mit abban jönak tartunk, rosztat pedig ne fogjunk reá soha! A rescriptumra nézve az a meggyőződésem, hogy az nem tagad meg semmit; három pontot tanácskozás alá tesz ki, s csak annyit fejezik ki, hogy azokat úgy, a mint állanak, nem fogadhatom el, a többiről hallgatok, azon egyet ismételvén, hogy a közös ügyek kapcsában kívánja azokat tárgyaltatni, mintegy azt mondván: közös ügyek, felelős kormány és hatóságok jövője egyetemesen megoldandók, s hogy ő Felsőház tartósan nem is tagadhatja meg azt, mi a felelős kormányra nézve mindnyájunk kívánsága, arról nálamán jobban nem lehet senki meggyőződve.

Felmerlt a kir. leirathat a megyék kérdése is. Hogy mit mond erre nézve, azt nem akarom ismételni, nehogy hosszas legyek, hanem utalok csak azokra, miket Békésmegye főispánja felhozott; de én nem vagyok oly szerény, mint ő méltósága, ki személyét kihagyja a játékból, hanem én egyszersmind beszélek Cicero pro domo, ha megint hivatkozom a mosonyi főispánra, ki másodizben is felhozá érvül, elmondván: mikor kezdte a megyei életet. Én már 1823-dik évre bivatkozhatom, és így azon időkre, midőn megyeink ismét mint valódi alkotmányunk védőbástyái igazolták magukat.

Jelen voltam ugyanis többek közt Zemplén-megyében, midőn a kir. biztosok az adófelelős és újoncz-ügyben működtek; láttam, miként hurcoltaták magukat fegyver közt alá s fel a tisztviselők a rendeleteknek engedelmeskedni. Ezen első benyomás alatt kezdtem én megszeretni nem csak, de mondhatnám, az imádásig megkedvelni a megyei rendszert. (Éljenek.) Később is mindinkább beleszerettem abba, de méltóztassanak megbínni, hogy ha hamar nem állítjuk vissza, ha addig nem mentjük meg, míg mi néhány utolsó mohikánusok életben vagyunk, elkésztünk a dologgal, mert mindinkább meg fog azoknak száma fogyni, kik az ősi dicső institutiókhoz tettel lélekkel ragaszkodnak; mert azok valódi igazi becsét leginkább azok érzik, kik a municipiumok légkörében nevedtek, kik ezen sajátos politikai s mégis családi összeéletnek gyermekei! Ilyenek pedig most is csak kevesen vagyunk már, s azért akár bányan vannak honunkban, kik legalább úgy s annyira, mint mi, nem rajonganak a municipális életért, ignoti enim nulla cupido! Ezen ifjusági emlékezetekben és sok évi tapasztalatban fogják a mélt. főrendek feltalálni annak kulcsát, hogy én vén napjaimra ismét elfoglalom azon helyet, melynek már 36 év előtt birtokában voltam; ugyanis tetszem magamnak azon eszmében, hogy végzőgálatomat egyrésztől ugyanazon megyének szentelhessem, melyet szorosabb értelemben ki hazámnak nevezhetek; de másrésztől, bárba mint közönséges napszámos is járulhassak felépítéséhez, újbóli alkításához azon honi intézménynek, melyben részemről legalább legnagyobb garantiáját keresem alkotmányos létünknek, és megvallom, sokért nem adom, hogy Felsőház uram parancsából erre oly egyszerre reá adtam fejemet, mert csak is most látom, mivé lesz ez a gyönyörtü institutio, mi ez most — mi volt ezelőtt, mennyire szükséges ennek mielőbbi regeneratioja. Azonban nézzük közelebbről, hogy áll e tekintetben a dolog? (Vége következik.)

Különfélék.

© A horvát országgyűlés határozatán időre elnapoltatott. A kir. leirat e tárgyban a horvát bához f. hó 21-dikéről kel, s következőleg szól:

„Mintán a horvát-szlavon királyságok országgyűlése, legkegyelmesebb szándékainak megfelelőleg, 1866. márt. 10 diki országgyűlési ülésében nem csak egy országgyűlési küldöttség küldését határozá el, hanem ezen küldöttség tagjait is megválasztá, melynek a Pesten üléső országgyűlés küldöttségével, ezen királyságoknak magyar királyságunkhoz s összm monarchiához viszonyának megoldása iránt alkudozásba kellend lépnie, ezen két küldöttség pedig legközelebb munkálatait Pesten megkezdendi: ezért tekintetbe vévén, hogy ezen alkudozások előreláthatólag huzamos időt fognak igénybe venni; s hogy az országgyűlés által megpendített tárgyak nagy részének végérvényes elha-

tározásai a legnagyobb fontosságnál állami jogi kérdések megoldásától függenek, s azok előtt helyesen nem dönthetnek el. — Magunkat legkegyelmesebben indítatva éreztük, a horvát-szlavon országgyűlés törvényhozási tevékenységét önkényes elnapolatlanságuk idején, azaz: május 1-jén tul is félbeszakasztani. Ezért legkegyelmesebben indítatva éreztük Magunkat, a horvát-szlavon országgyűlést mostantól fogva határozatlan időre elnapolni, s önnök, kedves hí bannunknak legkegyelmesebben megahagyni, hogy hatóságai uton ezen legfelsőbb határozatunkat az országgyűlés tagjaival alkalmas módon tudassa" stb.

© A második feliratot Ő Felsége b. Sennyey Pál s gróf Andrássy Gyula f. hó 25-dikén reggel utaztak el Bécsbe.

© Az erdélyi viszonyok rendezése iránt kiküldendő országos bizottság tagjai megválasztása tárgyában az erdélyi követek a „M. V.” szerint értekezletet tartottak, s megállapodtak a bevásárlandók névsora iránt. Az értekezlet szívesen jelölt volna több román képviselőt is ki; de csak négy van igazolva, miután a többiek még nem jelentek meg.

© A helyzet feletté komoly jellemre mutat, hogy Bécsben sürűn tartatnak a minisztertanács ülésai, s diplomatiai és katonai személyek jönnek mennek küldetéssel. Ő Felsége f. hó 23-án magához hivatva gr. Belcredi és gr. Mensdorff minisztereket; később Frank hadügyminisiter, Majláth udv. kancellárt, gr. Eszterházy minisiter, Hesz tábornagyot, Benedek tbszgy. hadisegédét Kriz ezredet fogadta. Szombaton négy óráig tartó minisztertanács volt; 23-án ismét minisztertanács, melyen az összes miniszterek és kancellárok jelen voltak. Ugyan e napon gróf Bloome hosszasan értekezett gróf Mensdorffal, s később Ő Felsége által fogadtatott; szintén e napon értekezett a külügyminisiterrel a szász követ.

© Mikó Mihály, Csikszék érdemes képviselője, a „Pesti Napló”-ban a szász nemzeti universitás feliratában foglalt rabulisticus okoskodások ellenében hathatós cikksorozatát indit, melynek első számában szintén azon felfogásból indul ki, miszerint e testület törvényes hatáskörén túl csapong, midőn államjogi kérdéseket fejeztet. „Mindenekelőtt nyilvánítom, ugymond szerző, nem tudom elhatározni, vajon a szász universitásnak azon fellépésében elragadtatását bámuljam-e, melylyel magát országgyűlésnek képzelvén, hazánk közjogi kérdéseit tanácskozás alá venni, s keblében a fenálló törvény ellen felkelést rendezni nem ártallja, vagy inkább a kormány azon tulajdonságát engedelkenységét illetőden meg, melynélfogva az ugyan akkor, midőn nem regiben az erdélyi hatóságokat a követválasztás egyedüli elintézésére szoritván, azoknak közjogi kérdések vitatásába becsátkozni szigorúan megtiltotta, az universitásnak hatáskörén túlcsapongását szembeütlő következetlenséggel elnézi?”

© A „M. Világ” szebeni levelezője szerint a szász burocrata-párt egyelőre abban állapodott volt meg, hogy a szász követeknek nincs miért Pestre menni, míg koronázásra nem kerül a dolog, de közelebből abban egyeztek meg, hogy hát mégis részt vegyenek a koronázást megelőző alkotmányozó országgyűlési munkálatokban is, mert hát a stult galamb még a szászok szájába se reptül. A román képviselők a szászokéhoz hasonló, távolmaradó politikai szándékokat volt követni, de szintén komolyabban kezdik megfontolni, hogy mi a helyzet s mi feladatuk.

© Felelős kormány. Ámbar a „Gen. Corr.” a „P. Lloyd”-nak e tárgyban multkor általunk is küldött hírére azt mondta, hogy arról kormánykörökben mitsem tudnak, a „Lloyd” ismételve hitelen gyanút eleveniti fel azt, s egyszerűsített bécsi levelezője tollából következő részleteket hoz: „Az önálló felelős magyar kormány élén, mint felelős elnök, a tárnok állana; az Ő Felsége személye körül tartózkodó államtitkárok pedig továbbra is a kancellár nevet viselné. Hasonlóképp a német-szlav tartományok is államtitkárok által kormányoztatnának. Továbbá, Ő Felsége személye körül más kancellárok is volnának, és ugyan: egy galicziai, egy horvát, egy csehországi, egy velencei s egy oly kancellár, ki a többi tartományokat képviselné. E kancellárok közül azok, kik nagyobb területet képviselnek, a minisztertanácsnak állandó tagjai lennének; ellenben a kisebb tartományok kancellárai csak olyankor vennének részt a minisztertanácsban, midőn ez az illető tartományok ügyeit tárgyalná. Azon körülményből, hogy a magyar kancellár, Ő Felsége legmagasb kibocsátványait ellenjegyezné, önkényű következik, hogy a kancellár is felelős lenne. Azt kérdehetné már most, hogy ha tehát a kormány önállóságát s felelősségét elismerik, miért nem adják meg a nem oly lényeges „miniszter” címet? E részben az uralkodó nézet az, hogy midőn a Szent István koronájához tartozó területet s a többi tartományok közt teljes paritás hozatik be, e két fél egyike sem kívánhat az egész irányában paritásos állást. A monarchia egységének a kormányzat tekintetében, Ő Felsége a közös ügyek élén álló négy miniszter által kíván: kinyomtatot adni, s azért csak ezek viselhetik a „miniszter” címet. A többire nézve önkénytelenül is különféle kérdések merülnek fel: vajlon a kancellárok mint a minisztertanács tagjai külön is felelősök-e, s mely

forum előtt felelősök? Felelősök-e a közös ügyek élén álló miniszterek? Az egyes országokra való tekintet nélkül fogja-e ezeket Ő Felsége választani s minden ország törvényhozásának felelősök-e, vagy csak bizonyos testületeknek? Reánk nézve azonban leglényegesebb, legelső kérdés az: miképp fogja fogadni a magyar országgyűlés vagy ennek nagy bizottmánya e programot, ha ez eleje terjesztetik.”

A „P. L.” esti lapjában kiemeli, hogy a „Gen. Corr.” és a „Sürgöny” közleményéről csak is azt mondják, hogy kormánykörökben nincs tudomás arról, mintha a magyar országgyűlés elébe javaslatok fognának terjesztetni azon értelemben, mint a „P. L.” mult vasárnap számában híroztetik. A felhivatalos dementi tehát nem mondja, hogy a közlemény „alapítalak” vagy „légből kapot” lenne.

*. Lapunk mult számából tévedésből maradt ki csupán a boldog emléktől Bodola Sámuel ev. ref. püspök nagyszerű temetési ünnepélyének megemlézése, melyet ezenen utólagosan közlünk: Az ezrekre menő néptömeg a legfényesebb bizonyossága volt annak, minő népszerű embert vesztett a ref. status boldogult püspökében, kinek ravatalát a belső farkas-utcai nagy templomban könyes szemekkel állották körül a környék esperest s lelkeszei. A gyász-ünnepély 5 órakor vette kezdetét egy gyász karénnel, mely után f. t. Nagy Péter ur mondott a halott felett megható imát, mely után a koporsót vállakon emelék az esperest urak a gyászszekerre. E közben künn az utcákat már beláthatlan néptömeg foglalta el, s midőn a gyászmenet megindult, a helybeli ref. collegium ifjúságának zenekara kezdő működését. E végtiszteleton ott lehetett látni gr. Crenneville ő exeját, képviselve volt a kormányzók, a cs. kir. tisztikar, a helybeli csaknem összes hivatalok, a kath., luth. és unitariusz összes egyházi előjárósága stb. stb. A legalább is 8—10,000 emberre menő kíséret a köztisztelő- és szeretetben állott férfin hilt tetemeit a város végeig kísérte, hol a gyászszekerről áthelyeztetett egy más szekerre, mely Maros-Vásárhelyre szállítá azon férfin porréseit, kinek emléke örökké élni fog hívei, barátai s minden ismerőse szívében!

— István főherceg Botzenből visszautazott schauburgi kastélyába.

— E m e l k e z t e t é s. A gazdasági egyet ezennel újabb figyelemre méltó t. cz. közönséget, hogy a május 1-ő napjára hirdett jubikálítás a nevezett napon meg fog tartatni. Kolozsvárt, április 26-án, 1866.

Francoziaország. Páris, ápril. 20. Azon meggyőződés, hogy Németországban rövid időn kint a háború, itt már oly általános, hogy Francoziaországnak már azon szándékot is tulajdonítják, miszerint nemsokára cselekvőleg fog fellépni, a meny nyiben már most felállítatná a chálonsi táborn. Azon nézet, hogy az itteni kormány helyesli Bismark gr. eljárását, sőt hogy a porosz minisiterelnök Francoziaországgal egyetértőleg működik, itt még diplomatiai körökben is nagyon el van terjedve. Aresse gróf, ki többször értekezett a császárral és Drouyn de Lhuys urral, visszautazott Florenczbe. Hogy mi iránt értekezett, azt még homály borítja. Éppen oly kevéssé lehet valamin tudni Merlin és Schmidt urak küldetéséről, kik közül hir szerint az első Bécsbe, a második Florenczbe fog küldetni.

A „France” jelenti: „A Poroszországból, Austriából, Németországból és Olaszországból érkezett sürgönyökből, valamint magantudósításainkból kitűnik, hogy a helyzet, hadi készüléteket és diplomatiai tárgyalásokat illetőleg nem változott. Poroszország fenntartja szövetségreform terveit, Austriának pedig nem volna ellenére a tárgyalásokban, melyek ez iránt a szövetséggyűlésen folyini fognának, részt venni, ha valamennyi austriai tartománynak megadatik a szavazás joga. Bajorország azzal bízleg magának, hogy befolyása déli Németországban gyarapodni fog és kész a tárgyalásokban részt venni, mi nem gátolja védelmi előkészületek folytatásában. Olaszországot illetőleg pedig a nagyszerű hadikészület már nem titok senki előtt.”

Az „Opinion Nationale” a következő feltűnő közleményt tartalmazza: Németországból érdekes tudósításokat kaptunk. Azonban oly neműek, hogy olvasóinkkal csak a legnagyobb ovatosság mellett közölhetjük. A szerződést illetőleg, mely, mint állították, Porosz- és Olaszország között már megkötöttet volna — e hirt azonban még mindig igen valószínűtlennek tartjuk — a Rajnán tul a következő hir kering: A francia diplomácia fáradozásai, hogy Olaszország és Austria között egységesség jöjün létre Velence megvétele alapján Bécsben hajótűrést szenvedtek volna. Az osztrák kormány a leg-határozottabban kinyilatkoztatta volna, miszerint a habsburg ház becsülete meg nem engedi, hogy a várnégyszöget Viktor Emánnelnek eladják. Erre területi kárpótlásról beszéltek, azonban eredmény nélkül. Ugy látszik, hogy Austriára nézve szintén nem kecsesgető a kilátás a Dunafejedelemségek felé nagybodolni. És Austria e főlépése idézte volna elő az Olaszország részéről egy idő óta tanúsított engesztelő hangulat megváltozását. Ezek a hírek, melyek a berlini politikai világban keringnek. Ha ez csakugyan így van, ugy érteni lehet a híreket, melyek a francia kormánynak Bismark politikájára felő hajlásáról néhány nap óta elterjedtek. Minden-

esetre bizonyos, hogy Nigrával itt jelenleg különös kintézetéssel bannak.

Olaszország. Turin. Az „Allg. Ztg.”-nak írják: Politikusaink, kik eddigelé kiválólag a Po t és Mincio-t tartották szemmel, ismét az Adria felé fordítják tekintetüket. Ha ennek legelső oka az volt, hogy Vacca ellenadmiral parancsnoksága alatt egy hajóraj vonult oda, most azon vélemény támogatása mellett szaporodnak a valószínűség jelei, hogy tengeri expedícióhoz foly készülődés, főképp a mióta tudjuk, hogy D'Amico, a tengerészeti minisiterium főtitkára személyesen ment Nápolyba, az ott megrendelt s munkában lévő szállító hajók elkészítését sürgetni s felügyelni rá. Összevetve ezen körülményvel azon tény, miszerint Napoleon h is Nápolyba ment és pedig Beranger Ferard fregatkapitány és Ragon tengerészeti mérnök ezredes kíséretében, nem lehet tagadni ama gyanítás némi alaposságát.

A „Freundenblatt”-nak írják: „Növekednek a jelek arra nézve, hogy az olasz tett-párt, és pedig ez alkalomra a piemonti kormány belegegyezésével és támogatása mellett, egy új és nagyszerű kísérletet szándékozik tenni Velence ellen. A tett-pártnak egy itteni olasz körökben elterjedt felhívása a leghatározottabb kifejezésekben egy önkényes csapatnak berohanását helyezi kilátásba, mint kezdetét az általános olasz támadásnak, s nyiltan ki-mondja, hogy a vállalatot Garibaldi fogja vezérelni. Mint közönségesen, kifejezi azon reményt, hogy a velencei népesség közre fog működni, s illetőleg, hogy általános forradalmi felkelés lesz, s kinyilatkoztatja, hogy a bizottmány gondja lesz, az „idegen zsarnokok” elleni harcra szükséges fegyvereket bátor velencei hazafiaknak szolgáltatni. És néhány nap óta csakugyan a legkészebeesettebb törekvéseket teszik, hogy fegyvereket és lözsereket csempészessenek be Velenczébe, s felvigyázati közegeinknek a Po és Mincio mellett elég dolguk van, hogy e fegyvercsempészeti kísérleteket megghusítsák. Hogy különben mily fegyverekkel szándékoznak harcolni, legjobban kitűnik abból, hogy Breaciában valóságos Orsini-bombagyárat létesítettek, melyben naponkint több mint 40 ember dolgozik. E bombákat természetesen Velenczébe akarják be-csempészni. Éppen a Velenczével határos tartományokban teszik a legterjedtebb előkészületeket; Milano, Bergamo, Cremona, Reggio- és Ferraraban toborzó irodák léteznek, melyekben folytonosan önkényeseket toboroznak a szándékolt berohanásra.”

A „Sentinella Bressiana” szerint Velenczében, Veronában, Mantuában és Peschierában nagy csapatmozgalmak folynak, mindenütt élelmi szerek s egyenruha készletek halmozgatnak össze és minde-nttt általános a meggyőződés a közel háborúról. — Napoleon hgnek ismételt utazásai Olaszországban szintén gyanút ébresztenek.

Az „Opinion” Londonból arról értesítették, miszerint több hadihajó parancsot kapott a lehető gyorsasággal készülődésre, mivel a Keletitengerre kellend menniük, a hol tengeri haderőt szaporítani kellend azon esetre, ha Németországban kitörne a háború.

Garibaldi a görögországi democrata egy-letek által hozzá intézett emlékiratra ilyen választ adott: „Caprera, ápril 10. Legkedvesebb barátim! Nemcsak elfogadom azon ajánlatot, hogy lép-jek egyletekbe, de köszönetre is kötelezve érzem magamat azon bizalomért, melyet irántam tanusíta-tok. Görögország ügyének ugyanazon hűséggel fogok szolgálni, mint saját hazáménak, s titeket test-veireimnek tekintlek. Vajha lerázná a Leonidások classicus hazája elnyomóinak igazját; életemnek leg-szebb napja leend az, midőn soraitok közé fogok állhatni. Rokonszeretettel s hálás érzettel maradok Garibaldi.”

A Nápolyban megjelenő „Italia” írja: „Nyolcz vonat ment el Nápolyból fegyverekkel. Mondják, hogy azok a második hadosztálybeli katonaság fel-szerelésére vannak szánva. Emeletik a pótzászló-aljak szervezését is. Miután az innen elindított tte-gek még nem bírtak a hadi lábhoz szükséges lo-vakkal, az itten maradó ttegek lovai vették el. Az ütegek állanak ágyuból, a szükséges tölténysze-kerekkel, tartalékkerekkel és lovakkal. A had-csapatok összpontosítása Capua és Nápoly táján foly-vást tart. Minden ott jelenleg egyesített osz-tályok parancsot nyertek, hogy tartsák magukat készen az indulásra. A hadcsapatok mozgósítását illető pa-rancsok pár nap óta gyorsan követik egymást. Az elindult hadcsapatok nem hadi, hanem kereskedel-mi hajókon szállítottak. Ugy látszik, el van hatá-rozva, hogy minden hadcsapatzállítások tengeren fognak történni.”

Németország. Bismarcknak a német szö-vetségi kormányokhoz intézett körsürgönye részle-tesebben indokolja Poroszország szövetség-reform indítványát. A követektől azt kívánja Bismarck, hogy bizonyos német kormányoktól külön nyilatko-zatokat eszközöljenek, melyeknek nyomán bizonyo-san tudhassa Poroszország, hogy kiket tarthat, Au-стриával netalán támadható háborúja esetében bará-tainak s kiket ellenségének. Valószínűnek tartatik azon hir, hogy az állam a keleti vasutat a kölni Oppenheim bankár-háznak eladhatja 50 millió tal-lérért, mely összeggel s az államkincstár készleté-vel Bismarck fedezhetni véli az eddig tett s még ezután teendő hadi készülődések költségeit.

A „B. u. H. Ztg.” írja: A szövetségi diplo-matia teljes pezszésében van, s a követési irodák

és illető udvaraik közt rég nem folyt olyan élénk közlekedés, mint most, még az 1863-diki tavaszt sem zárva ki, a midőn a fejedelmek gyűlése már nagyon kezdett zsongani a fejekben és szívekben. Baden legmozgékonyabb, melynek állásfoglalása a porosz indítvány irányában legkevésbé lett kitud-ató, s Edelsheim ur csaknem többit van most Frankfurtban és Darmstadtban, mint Karlsruheban. Bajorországról általános hit, hogy meg van nyerve Poroszország részére, Szászországot meg feltétlenül Austria pártján állani mondják. Szó volt róla, hogy Schrenk el fog utazni oly feladattal, hogy valami képp találkozzék Pfordtennel München és Frankfurt közötti féluton. A párisi árfolyamok nagyon élre-mítették az itteni bürzét. A párisi paniqueknek sok mindenféle oka lehet, s a sok mindenféle hivatá-szat és forgolódás gondoskodik róla, hogy a börze minden lehetőségéből megtudjon valamit. Így nem-csak olasz, de francia készülődésekről is beszél-nek, de még annak híre is terjedez, hogy francia ezredek Francoziaország semlegessége elleni tñt-tecsre hagyaték volna magukat elszédítették.

Ujabb. Brüssel, ápril 24. Az „In-dépendance” állítja, hogy Olaszország bizo-nyosan fel fogja használni az alkalmat Ve-lence felszabadítására, hanem semmiképp sincs szándékában, hogy e háborút maga kezdje; sőt ellenkezőleg a szándékolt velen-czei fölkelést meg fogja akadályozni.

Berlin, ápril 24. A Zeidler-féle Corr. állítja, hogy a lefegyverzésre nincs megállá-pítva vagy kilátásba helyezve oly közelebbi határidő, mely megfelelné a tényleges hely-zetnek. A helyzet jellegén a lefegyverzés keveset változtat. A hercegségek alakítása és a szövetségi reform maradnak ezután is a feladatok, melyek sürgetőleg igénylik a megoldást. Hogy az osztrák-porosz szövetség feloldott, ez oly tény, mely által most Po-rozország actiója feltételeztetik.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DÁNIEL.

Nyilttér

Alóírtak köztisztelőtűnkét bíró hazánkfi Thury Gergely által felszólítatva a végre: miszerint egy a „K. Közlöny” idei 35-dik számában Szentiványi György ur neve alatt megjelent nyilttéri cikkben nagyon is ferde tere sodort becsületbeli kérdésnek lovagias uton esendő megoldására közreműködőnek; minden e tárgyban fennforgó korábbi és újabb idő-beli körülményeknek higgadt megfontolása után, — de kellően fontolóra véve nevezetesen:

Sz. Gy. urnak az idézett cikkből, minden a viszonyokba avatottra nézve élesen kivívó fő cél-ját, hogy a lovagiaság látszata alatt, magát a va-lódi elégtételkérés vagy adás kényszerítése elől eltorlaszolja.

Sz. Gy. ur f. évi febr. 11-ki megbízottjainak oly magukatartását, melyben a férfias kiegyenlítőre irányult minden eddigi kísérletek, vagy becsületér-zetükre sőt árnyékot vető vonakodásokon — vagy az ügy befejezését mind odább-odább halogató — kitérő nyilatkozatokon megghusultak.

Azon határozatra jutottunk, hogy Thury Ger-gely hazánkfi Sz. Gy. urnak az általa választott téren, tegye meg legutolsó feleletét.

Minék következtében Thury Gergely hazánk-fia, az alábbi cikket, mint a valódi tényállás álta-lunk is constatált bú kinyomását szerkesztette. S.-Szentgyörgy, ápril 14-kén, 1866.

Szentiványi György ur a „K. Közlöny” idei 35-ki számában egy f. é. február 26-áról keltezett nyilttéri cikkkel lép ellenem sorompóba, bár inkább óhajtottam ezen ügy felett egy férfiasan bevég-zett ténnyel számolni be az általam nagyra be-csült közvéleménynek; azt rajtam kívül eső akadá-lyok mián ez uttal még sem tehetem, de e cél el-érésére, mi tehetségemben áll, mindent elkövetendek.

Előre kell bocsátanom, hogy Sz. Gy. urat idéztem cikke minden irányain, nevezetesen sze-mélyes ránkora s az igazságtalanságig vakító szen-vedélyesége stípedeikeiben nem követhetem. Nem tehetek róla, hogy e pontban, valamint a társadal-mi és politikai élet sok más esetében is, a Sz. Gy. urtól lényegesen eltérő, de mindenesetre erkölcsi megnyugtatóra szolgáló nézetektől vezettetem.

A mi cikke lényegét illeti, Sz. Gy. ur a szö-nyegen lévő kérdések azon látszatot igyekszik adni, s csak az események rendének összszavará-sából vonhatott sajátos logikai combinatioval azt erőltetked demonstrálni: mintha én febr. 11-én egy 1860-ban a lovagiaság minden igényei szerint tel-jesen bevégzett, tehát többé számításba sem jöhető tényre hivatkoztam volna, hogy ezen köpeny alatt, egy közelebbi eseményre, bizonyos veszélyes esbe-tőségeket kikerülő, nyilatkozatot adni ne kény-teleníttessék! miből aztán magára nézt azt a meg-nyugtató következtetést vonja Sz. Gy. ur, hogy ve-lem szemben, a lovagias fogalom minden criteriu-mait kiálló eljárást követett. En visszavonultam, s ő tehát már most jogosultnak érezheti magát: ügyét a közvélemény magas areopagájához felebbezni, de a mellett a közlők fennforgó kérdéseket egyuttal a büntető törvények határozata alá is bocsátani.

De feleli Sz. Gy. ur, hogy az 1860. április 28-ki megbeszéléstől végződött eset után, midőn neki nyújtott békülé jobbmot el nem fogadta, a ma is élő tanuk előtt határozottan oda nyilatko-ztam, hogy „maradunk tehát egy, a hogy voltunk!” E szavak értelme tiszta és kétsége-vonhatlan, hogy t. i. annak tartom Sz. Gy. urat ez eset után is, a minek ez eset előtt neveztem; minék nézetem szerint természetes következménye, hogy Sz. Gy. ur — ha oly lovagias érzülettel bír, milyennel idéztem cikkében bivalódik — az újabb sérelmet el nem szenvedhetné, s amaz esetet maga rendén elenyészettnek legkevésbé sem tekinthetne volna.

* Az e téren megjelenő cikkekért egyáltalában semmi felelősséget nem vállal a szerkesztőség. Szerk.

N 44

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutcza 74 sz.)